

بسم الله الرحمن الرحيم

گزیده

شرح فطر الندی وبل الصدی

مترجم
مجتبی صفرعلیزاده

سال ۱۳۹۲

سرشناسه : ابن هشام، عبدالله بن يوسف، ۷۰۸-۷۶۱ق.، توشیحگر

عنوان قرارداد: قطر الندی و بل الصدی. فارسی. برگزیده. شرح

عنوان و نام پدیدآور : گزیده شرح قطر الندی و بل الصدی / جمال الدین بن هشام انصاری؛ [مترجم مجتبی صفرعلیزاده].

مشخصات نشر : خوی: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوی، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری : ۲۲۰ ص.

شابک : 4 - 2013 - 10 - 964 - 978

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

موضوع : ابن هشام، عبدالله بن يوسف، ۷۰۸-۷۶۱ق. . قطر الندی و بل الصدی --

شرح و تفسیر

موضوع : زبان عربی -- نحو

شناسه افزوده : صفرعلیزاده، مجتبی، ۱۳۵۰ -، مترجم

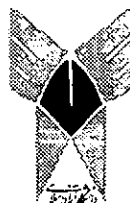
شناسه افزوده : دانشگاه آزاد اسلامی. واحد خوی

رده بندی کنگره : PJ۱۵۱۶/۶الف۲ق۲ ۶۰۴۲۳۱ ۱۳۹۲

رده بندی دیویی : ۴۹۲/۷۵

شماره کتابشناسی ملی : ۳۱۳۰۹۶۵

گزیده شرح قطر الندی و بل الصدی

ناشر : دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی

نویسنده : جمال الدین بن هشام انصاری

مترجم : دکتر مجتبی صفرعلیزاده

چاپ و صحافی : چاپ افست سروش

شمارگان : ۲۰۰۰ جلد

سال و نوبت چاپ : اول ۱۳۹۲

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۲۰۱۳-۴

قیمت : ۸۰۰۰۰ ریال

صفحه	عنوان
۱	کلمه و اقسام آن
۲	اعراب و بناء اسم
۹	فعل
۱۶	حرف
۲۳	اشکال ساخت کلام
۲۵	اعراب
۲۶	اسماء الستة
۲۷	مثنی و جمع مذکر سالم
۳۰	جمع مؤنث سالم
۳۱	کلمات غیرمنصرف
۳۳	افعال خمسہ
۳۳	فعل مضارع معتل الاخر
۳۵	فعل مضارع
۳۶	حروف چهار گانه نصب
۵۱	جزم فعل مضارع
۵۹	نکره و معرفه
۶۰	ضمیر
۶۴	علم

صفحه	عنوان
۶۷	اسم اشاره.....
۶۸	اسم موصول.....
۷۷	مبتدا و خبر.....
۸۵	نواسخ.....
۸۶	افعال ناقصه.....
۹۴	حروف شبیه به پس.....
۹۷	حروف مشبهة بالفعل.....
۱۰۷	لاء نفی جنسی.....
۱۱۲	افعال قلوب.....
۱۱۶	فاعل.....
۱۲۵	نائب فاعل.....
۱۲۹	باب اشتغال.....
۱۳۵	تنازع.....
۱۳۸	مفعول.....
۱۴۰	مفعول به.....
۱۴۰	منادا.....
۱۴۲	احکام منادای مضاف به یاء متکلم.....
۱۴۴	تابع منادی.....

۱۴۸	احکام ترخیم منادا
۱۵۲	مندوب
۱۵۳	مفعول مطلق
۱۵۶	مفعولُ فیہ
۱۵۸	مفعولُ معہ
۱۶۰	حال
۱۶۱	تمیز
۱۶۶	استثناء
۱۷۰	مجرورات
۱۷۱	اقسام و عمل حروف جرّ
۱۷۲	مجرورُ بہ اضافہ
۱۷۵	اسم فعل
۱۷۶	مصدر
۱۸۲	باب توابع
۲۰۵	اسم عدد
۲۰۷	پاورقی

پیشگفتار :

شرح قطرالندی و بل الصدی ، شامل دیدگاههای نحویان مشهوری چون ، خلیل ، سیبویه ، فرآء ... می باشد که ابن هشام ، با بهره گیری از آنها ، نظریات خود را به صورت تعلیل ، تأویل و سماعی با ذکر استشهدات قرانی و احادیث نبوی و مآثورات از کلام عرب بیان کرده است .

در این کتاب ، گاهی اختلاف نظر نحویان با استدلال و یا بدون تفضیل و ترجیح عریضه می شود و برخی موارد ، علاوه بر ذکر آراء مختلف نحوی ، رأیی مرجح آورده می شود .

- در این ترجمه سعی شده است که ، اقوال مختلف نحویان ، بیان گردد و از حواشی جهت تکمیل رفع ابهام متن استفاده شود. از عموم استادان تقاضا دارد بنده را از انتقادات سودمند خود جهت رفع نواقص بهره مند سازند :

مقدمه

ابن هشام

ابو محمد عبدالله بن یوسف بن احمد بن عبدالله بن هشام انصاری مصری ، از دانشمندان بزرگ در ذی القعدة سال ۷۰۸ هـ به دنیا آمد.

وی ، فردی فروتن ، نیکوکار و خوش اخلاق بود . شهرت وی به وسعت علم و مهارت وی در آوردن کلام موجز و یا مُسهب بود . بیشترین بهره را در نحو از شهاب عبداللطیف بن المرحل برد و ملازم او بود و قرائات قرآن را از علی بن سراج فرا گرفت و دیوان زهیر بن ابی سلمی المزنی را نزد ابوحیان غرناطی تلمذ کرد و علم حدیث را از بدرالدین بن حماله آنوخت و شرح الاشارة را در نزد تاج الدین فاکهانی خواند.

در شاطبیه به روایت حدیث می پرداخت و در قبه منصوریه به تدریس و تفسیر قرآن مشغول شد .

اندیشمندانی چون ابن خلدون بسیار به آثار ابن هشام علاقه مند شد، به طوریکه در نحو او را از سیبویه برتر خواند.

ابن هشام نخست ، بر مذهب حنفی بود و سپس به مذهب شافعی روی آورد و سپس به مذهب حنبلی گرایش پیدا کرد و در مدتی اندک مختصر فرقی را حفظ کرد و در مدارس حنبلیان به مقام استادی دست یافت. "کار ابن هشام" در نحو ، تلخیص ، شرح و نظم آثار دیگران است.

وی نظرات نحویان مکاتب بصره ، کوفه ، بغداد و اندلس را با بیان نکات ضعف و قوت آنها مورد بررسی قرار می داد . که از آن میان می توان به :

زجاجی، سیبویه، أخفش، الفارسی، ابوبکر بن شقیر، کسایی، ثعلب، فرّاء، ابن سراج، مبرد، الشلوبین، ابن جنّی، ابن عصفور، خلیل، ابن کیسان، ابن مالک، ابن درستویه، ابن معط، ابن صائغ اشاره کرد.

وی در تبیین قواعد عربی، از قرائات قرآن سبعة و حدیث نبوی و اشعار عربی و اقوال مأثور و منثور کلام عرب، با عبارات مستعمل و قریب الاستعمال و حدّ وسط بین ایجاز و اطناب مملّ بهره می جست. وی سرانجام در سال ۷۶۱ هـ ق دار فانی را وداع گفت.

آثار ابن هشام:

۱. الاعراب عن قواعد الاعراب ۲. الاغاز ۳. اوضح المسالك إلى ألفیه ابن مالک
۴. التذکره ۵. التحصیل و التفصیل لکتاب التذیل و تکمیل ۶. الجامع الصغير، الجامع الكبير ۷. رسالته فی انتصاب " لغّه " و فضلاً و اعراب " خلافاً " و " ايضاً " و هَلُمَّ جَرّاً ۸. رسالته فی استعمال و المنادی فی تسع آیات من القرآن الكريم
۹. رفع الخلاصة من قراء الخلاصة ۱۰. الروضة الأدبية فی شواهد علوم العربیة
۱۱. شذور الذهب فی معرفة کلام العرب ۱۲. شرح البردة ۱۳. شرح شذور الذهب المتقدم ۱۴. شرح الشواهد الكبرى ۱۵. شرح الشواهد الصغرى
۱۶. شرح قصیده بانت سعاد ۱۷. شرح القصیده اللغزیه فی المسائل النحویه
۱۸. شرح قطر الندى و بل الصدى ۱۹. شرح اللمحة لأبى حنبل ۲۰. عمدة الطالب فی تحقیق صرف ابن حجاب ۲۱. فوح الشذا فی مسألة کذا ۲۲. قطر الندى و بل الصدى ۲۳. القواعد الصغرى ۲۴. القواعد الكبرى ۲۵. مختصر الانتصاف من الکشاف ۲۶. المسائل السفریة فی النحو ۲۷. معنی اللبيب عن کتب الأعراب.

کارهای مختلفی چون شرح متن و شواهد و تحشیه ، بر روی کتاب قطرانندی انجام گرفته است که به موارد زیر می توان اشاره کرد .

۱- شرح ابن هشام (م. ۷۶۱هـ)

۲- شرح فاکهی (م. ۹۷۲ هـ) به نام " مجیب النط إلی شرح قطر الندی " .

۳- شرح محمد بن علی بن أحمد الحریری (م. ۱۰۵۹) به نام " دلیل الهدی "

۴- شرح " القطر " اثر شهاب القاسمی .

۵- شرح علامه أحمد بن أحمد بن حماد المعروف به دلبمونی المرزوقی
الاتصاری المالکی

۶- شرح عثمان اکملی الزبیدی . (از علماء قرن دوازدهم)

۷- شرح استاد احمد کامل الخصری (از علماء قرن دوازدهم)

۸- شرح " القطر " اثر شیخ احمد بن احمد الجزائری .

۹- شرح اما العالم محمد بن محمد بن احد بن الشيخ بدرالدین الدمشقی
المصری الشافعی (م. ۸۲۶ هـ)

حواشی

۱- حاشیه ابن قاسم العبادی (م. ۹۹۴ هـ)

۲- حاشیه الفیشی (م. ۱۰۶۱ هـ)

۳- حاشیه السجائی (م. ۱۱۹۷ هـ)

۴- حاشیه الهلباوی (از علماء قرن دوازده) به نام فرائد التبیین .

۵- حاشیه شیخ حسن بن عبدالکبیر الشریف (م. ۱۲۳۳ هـ) معروف به حاشیه
الشریف

۶- حاشیه ابوالثناء شهاب الدین السید محمود بن عبدالله معروف به
ألوسی (م. ۱۲۷۰)

- ۷- حاشیه الطاهر (هدیة الأریب لأصدق حبیب) اثر سید ابی عبدالله محمد بن ابی عبدالله محمد بن عاشور (م. ۱۲۸۴هـ)
- ۸- حاشیه النبواوی (نور بدالعظیم ایضاح قطرانندی و بل الصدی) اثر الشیخ عبدالله بن محمد (از علماء قرن سوم هجری)
- ۹- حاشیه علامه خیرالدین نعمان الألوسی (الطارف و التالد فی إكمال حاشیه الوالد) متوفی ۱۳۱۷هـ .
- ۱۰- حاشیه علامه ابراهیم اندلسی (مسالك النجح إلى قطر إلى قطر الندی و الشواهد و الشرح)
- شرح الشواهد
- ۱- اعراب شواهد "الطهر" اثر خبیب الشربینی (م. ۹۷۷هـ)
- ۲- شرح الشربینی
- ۳- شرح بغدادی (اثر شیخ محمد امین بن محمد صالح بن اسماعیل) از علماء قرن سیزدهم هجری.
- ۴- (معالم الاهتدا علی شواهد قطر الندی) اثر عثمان بن الملکی الزبیدی (م. ۱۳۱۲هـ)
- ۵- (شفاء الصدور بتوضیح شواهد قطر الندی) اثر علی بن عبدالرحیم بن سلطان بن ادیس العدوی المالکی الازهری ، از علماء قرن دوازدهم هجری
- ۶- تتمیم الفوائد بشرح أبيات الشواهد.

۱- منابع مقدمه عبارت است از :

- دائرة المعارف بزرگ اسلامی ، زیر نظر کاظم موسوی بجنوردی ، تهران ، مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی ، ۱۳۶۷- مجیب الندی الی شرح قطرانندی ، فاکهی جمال الدین . بیروت ، مکتبه المتنبی ، ۱۳۸۶- تاریخ نحو . عبدالکریم محمد الأسعد ، ترجمه رمضان رضایی ، تبریز ، دانشگاه آزاد اسلامی (تبریز)